

МЕҲНАТ РЕСУРСЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ МЕЗОНЛАРИ ВА КЎРСАТКИЧЛАРИ

Джураев Баходир Алимджанович
Алфраганус Университети Магистранти

Аннотация: Ушбу мақолада меҳнат ресурсларининг фаолиятини самарали ташкил этишда қўлланиладиган асосий мезонлар ва кўрсаткичлар таҳлил қилинган. Меҳнат унумдорлиги, иш билан бандлик даражаси, ишсизлик кўрсаткичи ва ишчи кучининг малакалик даражаси каби омилларни баҳолаш орқали меҳнат бозоридаги ҳолатни аниқлаш имкониятлари кўрсатилган. Шунингдек, мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотлар ва уларнинг меҳнат ресурсларига таъсири ҳам ёритилган.

Калит сўзлар: меҳнат ресурслари, меҳнат бозори, иш билан бандлик, ишчи куч, меҳнат унумдорлиги, иқтисодий ривожланиш.

Кириш

Бугунги кунда меҳнат ресурсларидан самарали фойдаланиш ҳар қандай мамлакат иқтисодиётининг барқарор ривожланишига хизмат қилади. Меҳнат ресурслари — бу иқтисодиётнинг фаол субъектлари бўлиб, уларнинг салоҳиятини тўғри бошқариш орқали юқори натижаларга эришиш мумкин. Шу сабабли, меҳнат ресурсларининг фаолиятини ташкил этишнинг самарадорлигини баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичларини аниқлаш жуда муҳимдир.

Асосий қисм

Мезонлар — бу меҳнат фаолиятини баҳолашда асос қилинадиган мезон ёки стандартлар бўлиб, улар меҳнат бозоридаги воқеликни объектив акс эттиради. Қуйида меҳнат ресурслари фаолиятини баҳолашда асосий мезонлар келтирилган:

Меҳнат унумдорлиги — ишчи томонидан маълум вақт мобайнида бажарилган иш ҳажми. Бу мезон меҳнат фаолиятининг натижадорлигини ифодалайди. Иш билан бандлик даражаси — меҳнатга лаёқатли аҳолининг

ишга жалб этилган қисми. Бандлик даражаси юқори бўлса, меҳнат ресурсларидан самарали фойдаланилаётгани маълум бўлади.

Ишсизлик даражаси — меҳнатга лаёқатли аҳолининг қанчалик қисми ишсиз эканлигини кўрсатади ва меҳнат бозоридаги номуносибликни акс эттиради.

Малакалик даражаси — меҳнат ресурсларининг касбий кўникмалари ва билими. Бу кўрсаткич ишчи кучининг рақобатбардошлигини аниқлашда муҳимдир.

Иш вақтидан фойдаланиш самарадорлиги — иш вақтининг мақсадли сарфланиш даражасини баҳолайди.

Кўрсаткичлар меҳнат ресурслари ҳолатини статистик жиҳатдан ўлчайишга хизмат қилади:

- Ишчи кучининг сони ва таркиби (ёш, жинс, маълумот даражаси).
- Ишлаб чиқаришдаги иштирок даражаси.
- Иш ўринлари сони ва уларни тўлдириш даражаси.
- Меҳнат бозоридаги талаб ва таклиф мослиги.
- Соҳалар бўйича ишчи кучининг тақсимоти.

Ўзбекистонда сўнгги йилларда меҳнат ресурсларини самарали ташкил этишга қаратилган бир қатор ислохотлар амалга оширилди. Жумладан:

- Янги иш ўринлари яратишга йўналтирилган давлат дастурлари;
- Ёшлар ва аёлларни бандликка жалб қилиш дастурлари;
- Касб-хунар таълими тизимини такомиллаштириш;
- Меҳнат миграциясини тартибга солиш ва миграциядан қайтган фуқароларни иш билан таъминлаш;
- Электрон меҳнат биржаларининг жорий этилиши.

Бу чора-тадбирлар натижасида иш билан бандлик даражаси ошмоқда, янги соҳаларда меҳнат ресурслари қайта тақсимланмоқда ва меҳнат бозорида рақобат муҳити шаклланимоқда.

Хулоса

Меҳнат ресурсларининг фаолиятини ташкил этишни мезон ва кўрсаткичлар орқали баҳолаш, меҳнат бозоридаги реал вазиятни аниқлашга ва мақсадли сиёсат юритишга хизмат қилади. Ўзбекистонда меҳнат ресурсларидан самарали фойдаланиш бўйича ислохотлар ўз натижасини бермоқда. Бироқ, ҳали ҳам малакали кадрлар етишмаслиги, ишсизлик муаммоси, меҳнат унумдорлигининг

паст даражада бўлиши каби муаммоларни бартараф этиш зарур. Шу боис, меҳнат ресурслари фаолиятини баҳолаш тизимини янада такомиллаштириш, замонавий статистик ва рақамли усулларни жорий этиш муҳим ҳисобланади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси маълумотлари.
2. Жамолов А. “Меҳнат иқтисодиёти” – Т.: Молия, 2021.
3. World Bank. Labor Market Overview in Uzbekistan, 2023.
4. ILO. International Labour Organization Reports, 2022.
5. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодекси, янги таҳрир.
6. Дехқон Б. “Меҳнат бозорининг шаклланиши ва ривожланиш йўналишлари” – Тошкент, 2022.